

**Prof. dr Braco Kovačević, redovni profesor, naučni savjetnik Evropskog
defendologija centra Banja Luka**

TVRDA I MEKA MOĆ ZAPADA

Moćne države Zapada, odnosno države tzv. „međunarodne zajednice“, nastoje da izgrade globalni koncept *novog svjetskog poretka* preko kojeg bi ostvarivale svoju dominaciju. I, u tom postupku, a prema potrebi i sopstvenim interesima, koriste sva sredstva „tvrde“ i „meke moći“: ekonomiju, politiku, diplomatiju, vojsku, kulturu, medije (televiziju posebno), *Internet*. Njihova upotreba i korištenje je manipulativno jer propagandnom semantičkom porukom treba da opravdaju (neo)imperijalnu politiku projektovanja globalnog *novog svjetskog poretka*. Nastojeći da u tome uspiju, eksplicitno i implicitno koriste mehanizam manihejstva.

U filozofskom smislu se pod pojmom *manihejstva* podrazumijeva dualizam prema kojem dva suprotna principa vladaju svijetom: princip dobra i princip zla. U političkom smislu se pod ovim pojmom podrazumijeva ideološka i politička propaganda koja političku i društvenu zajednicu dijeli na dva međusobno odvojena dijela, tj. na: „Nas“ („Mi“) i „njih“ („oni“), „lojalne“ i „nelojalne“, „podobne“ i „nepodobne“, one koji su „u sistemu“ i one koji „nisu u sistemu“, „prijatelje“ i „neprijatelje“ politike, sistema, režima. Politička praksa manihejstva i političkog vladanja počiva na slici dijaboličkog neprijatelja i temelji se na klasičnom principu *divide et impera* („podijeli i vladaj“). Baš zato što počiva na slici dijaboličkog neprijatelja, manihejska politika u „neprijatelju“ pronalazi jednog i jedinog krivca i uzroka svih nevolja i opasnosti. Zato se, kako je svojevremeno isticao nacistički ideolog Karl Šmit, a poslije njega na sličan način i mnogi drugi ideolozi i praktičari totalitarnih partija i država, „ljudi sa suprotne strane moraju uništiti moralno“ tako što se „moraju proglasiti za kriminalce i nehumane, za apsolutnu nevrjednost, jer u protivnom mi bi sami bili kriminalci i čudovišta“.

Maniheističko, rasističko i šovinističko političko posmatranje pojava nužno vodi belicističkom poimanju svijeta. Čovjekov društveni život je belicistički život: gotovo uvijek se čovjek nalazio u ratu i rat u njemu, gotovo uvijek se čovjek nalazio u takvom društvenom, političkom, duhovnom, psihološkom i ideološkom prostoru koji bi se mogao podvesti pod hobsovska određenja *čovjek je čovjeku vuk (homo homini lupus est)* a društveno stanje stanje *rata svih protiv svijeta (bellum omnium contra omnes)*. Neprestano čovjek živi u nekom političkom ratnom dobu a ratno doba je doba u kojem se ljudi u krajnjoj liniji međusobno dijele na „nas“ i „njih“, na „prijatelje“ i „neprijatelje“, „lojalne“ i „nelojalne“, a potom proganjaju i ratuju. Izraz *neprijatelj* jeste belicistički izraz jer pripada pojmu rata, a tamo gdje je rat, tu je i „neprijatelj“, i

to bez obzira da li se radi o ratu između država ili o ideološkom, političkom, građanskom i etničkom ratu u jednoj državi. Nema političkih i državnih konflikata, sukoba i zaoštrenih antagonizama bez neprijatelja; nema rata bez „neprijatelja“, a tamo gdje on postoji, neophodno ga je - uništiti. Uništavanjem „neprijatelja“ ili njegovo poražavanje je osnovni smisao i cilj ratovanja, onog vojnog, ali i onog ideološkog i političkog. Uostalom, to sasvim ilustrativno pokazuje ljudska istorija, a istorija Zapada posebno.

Zapad je uvijek, kada je to trebalo, u svojoj besomučnoj pljački resursa, kolonijalnoj, nokolonijalnoj i neoimperijalnoj praksi, nastupao rasistički, belicistički i mizantropski. Zapad je sebe doživljavao kao da je nekakav *Deus Absconditus* i vrhunaravno mjerilo „dobra“ i „zla“.

Zbog propagandnog semantičkog diskursa o „moralnoj obavezi“, „etičkim razlozima“ i „Božjoj volji“, opravdavaju se brojni ratovi, provode bombardovanja, čine masakri i masovni genocidi. Na taj način Zapad koristi kombinaciju „tvrde“ i „meke moći“.

Bombardovanje Republike Srpske i Republike Srpske Krajine 1995, te SR Jugoslavije 1999. godine je - što je izraz manifestacije „tvrde moći“ - američki general Vesli Klark uporedio sa „božjom rukom“, je izraz artikulacije „meke moći“. U tom istom smislu je bivši ministar inostranih poslova SAD Džejs Bejker, rekao „da se SAD i NATO bore protiv neprijatelja civilizacije i humanosti“, što je značilo da su američki interesi determinisani „mekom moći“ - čovjekoljubljem i civilizacijskom moralnom dužnošću prema čovječanstvu. Tako se, u svom čudnom „etičkom teocentrizmu“, Zapad mesijanistički ponaša kao nekakav *Deus Absconditus* „misleći“ i ponašajući se kao da ima „božiji mandat“ i, kako je govorio Ruzvelt, „dužnost da uredi slabe i haotične narode“. Kako ih „uređuje“ to se vidi od Drugog svjetskog rata pa do danas.

Zajedno sa NATO - militarnom organizacijom SAD se, kako kažu, bore „protiv neprijatelja civilizacije i humanosti“ smatrajući da je „dužnost“ anglosaksonskog Zapada da „uredi slabe i haotične narode“!? Ali, da li je Zapad zaista sposoban da to učini kako bi i tim „slabim“ i „haotičnim narodima“ to *istinski* odgovaralo pa da Zapad stekne *moralnu* nadmoć lidera?

Za globalno, „svjetsko vođstvo“ potrebno je da, pored „materijalnih prednosti“ postoji i vjera i ubjeđenje koji bi iz tog liderstva proizlazili. Globalno liderstvo podrazumijeva duhovni, kulturni i civilizacijski primat ne samo u sadašnjosti, nego i u budućnosti. I, ne samo da je potrebno da drugi vjeruju u sposobnost onoga koji prednjači, nego da i on sam mora da bude uvjeren u preimućstvo sopstvenih sposobnosti, moći i poslanja. Upravo se od lidera očekuje da vidi dalje od ostalih, da posjeduje umješnost tačnog sagledavanja sadašnjosti, ali i predviđanja nailazećih događaja. Njemu je potrebno da vidi kroz prepreke, a ne samo preko njih i, štaviše, od lidera se očekuje ono što se inače ne očekuje od onih koje okuplja i predvodi – moć stvaranja budućnosti. A, velika očekivanja ishode u velikim razočarenjima ukoliko (samo)izabrani lider ne ispuni preuzete obaveze i data obećanja.

Ako anglosaksonski Zapad, predvođen SAD-om, ima materijalni primat, ipak ne bismo mogli reći da ima i neophodni „duhovni, kulturni i civilizacijski primat“. Zapravo, mogli bismo reći da je on sebi, zahvaljujući prije svega „tvrdoj moći“, ali i „mekoj moći“, *prisvojio* taj „primat“. Zato je slavodobitnički sebi dao za pravo da se proglasi lučonošom širenja „demokratije“, „ljudskih prava“ i „sloboda“. I, naravno, vidimo kako se odvija taj proces širenja mantri vrijednosti o kojima Zapad govori. To samoprolašeno „liderstvo“ se ne temelji na „vjeri“ i „ubjeđenju“ drugih, nego na sili.

Stvarno liderstvo mora biti *željeno i prihvaćeno*, tj. mora da bude izraz i uticaj „meke moći“, a ne da bude nametnuto *silom, nasiljem* ili *terorom*, tj. da bude nametnuto rigidnim instrumentima „tvrde moći“. Avijacijom, ratovima, tzv. „humanitarnim intervencijama“ i prosipanjem „tepiha bombi“ nad nedužnim civilima kao „kolateralnom štetom“, podmetanjem etničkih i drugih sukoba, „žutih“, „narandžastih“ i drugih kojekakvih „obojenih revolucija“ i sukoba u suverenim državama, nametanjem genocidnih sankcija, ucjenama i prijetnjama, kao i drugim mehanizmima disperzije „tvrde moći“ ne može se obezbijediti istinsko, autentično i dobrovoljno prihvaćeno liderstvo. Jer, liderstvo, ipak, ne proizlazi iz straha. Ako ovu analizu dovedemo u relaciju savremenih geopolitičkih odnosa, onda to znači da se ekspanzivno, neokolonijalno i neoimperijalno širenje anglosaksonskog Zapada temelji na postojanju „tvrde moći“, dok se pojava i širenje BRIKS-a, barem za sada (!), temelji na „mekoj moći“.

Ponašajući se kao nekakav *Deus Absconditus*, upotrebljavajući rigidnu „tvrdu moć“, Zapad istovremeno pokazuje i licemjernost svoje manipulativne politologije.

Licemjernost Zapadnjačke, prije svega američke, politologije, je prisutna u diskursu o ratu Amerike protiv *rest of the world (ostatka svijeta)*. Iza diskursa o „etičnosti“, „humanitarnosti“, „širenju demokratije“ i „ljudskih prava“, zapravo ne stoji ništa drugo nego militantni hegemonijalni imperijalistički i neokolonijalistički motiv. Temeljne komponente na kojima se kapitalizam zasniva jeste stalna potreba za vojnim intervencijama („etičkim bombardovanjima“), s ciljem održanja i širenja kapitalističkog sistema u svijetu, i „apriorna demonizacija“ bilo kakve transformističke ideje i namjere, koja se odmah otklanja i likvidira kao reakcionarna, totalitarna i antidemokratska. Zapad, sa Sjedinjenim Američkim Državama na čelu, vodi rat protiv *the rest of the world* koji nije spreman da prihvati njegovu apsolutnu dominaciju. Izgradnjom najveće američke vojne baze na Balkanu, Bondstil, stvorena je efikasna pretpostavka kontrole Evrope, kao i učešće u vojnim intervencijama na Bliskom istoku i preventivnim okupacijama centralne Azije kako bi se ostvarilo suprostavljanje Rusiji i Kini. Događaj od 11. septembra 2001. godine je obezbijedio opravdanje za pojačanje nadzora nad pojedincima, uz neminovno ograničavanje individualnih sloboda, kao i nadzora u geopolitičkim odnosima. Naravno, to ne bi bilo moguće bez korištenja manipulativne retorike poput one

iz Fedrove bajke o vuku i jagnjetu a koja je upravo posvećena onima koji *qui fictis causis innocentes opprimunt* (koji izmišljenim uzrocima ugnjetavaju nevine). Sve oblike revolta treba otkloniti kako bi ostale dvije dogme našeg doba: transcendentnost tržišta kao sudbine i безусловna podređenost univerzalnoj monarhiji koja je izašla kao pobjednik iz okvira Hladnog rata.

Za Zapad je karakteristično to da je njegov odnos prema „ostalima“ univerzalistički i imperijalistički. Univerzalistički, zato što se na Zapadu misli da će „ostali“ prihvatiti njegovu modernost, liberalizam i kapitalizam a, imperijalistički, zato što je na Zapadu snažno izraženo uvjerenje da Zapad širom svijeta mora širiti „demokratiju“ i kapitalizam, pa i silom, ako je potrebno.

Širenje univerzalističke i imperijalističke volje Zapada silom, osjetili su Republika Srpska, Republika Srpska Krajina i SR Jugoslavija, kao i čitav niz drugih država i njihovih naroda poslije Drugog svjetskog rata.